

«НОТАРІУС - ЦЕ НЕ ПРОФЕСІЯ, ЦЕ - СПОСІБ ЖИТТЯ»,-

ОКСАНА ДАНИЧ

*Пропонуємо до уваги читачів інтерв'ю
з приватним київським нотаріусом Оксаною Федорівною Данич.*

? ШАНОВНА ОКСАНО ФЕДОРІВНО,
СКАЖІТЬ, БУДЬ ЛАСКА,
ПРО ВАШЕ БАЧЕННЯ
ЩОДО СОЦІАЛЬНИХ
ФУНКЦІЙ
СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ.

За останній час в Україні відбуваються трансформаційні зміни, метою яких є створення економічно розвиненої, соціально благополучної і політично стабільної держави. Після розпаду Радянського Союзу і створення на його території незалежних держав перед Україною постала проблема визначення шляху подальшого політичного і соціального розвитку. У першій половині 90-х років еuforia, пов'язана з перебільшеним сподіванням на ринок як всемогутній інститут, здатний швидко вивести країну з кризи, поширилася на все українське суспільство, якому були запропоновані ліберальні цінності. І якщо на самому початку перетворень ліберальна політика у суспільстві була

сприйнята прихильно і з надією, то зазнаючи дискомфорту в умовах «дикого» капіталізму, населення України знову зажадало стійкості соціальної захищеності, справедливості, рівноправності.

У визначенні загальної стратегії розвитку був допущений прорахунок, пов'язаний із недооцінкою соціальної складової реформ. А це призводить до зростання соціального невдоволення, обурення соціальних груп, посилення напруженості, що може перешкодити проведенню політичних і економічних перетворень, порушити відносну динамічну стабільність системи. У зв'язку з цим, соціальна орієнтація економічної політики повинна стати основною метою здійснюваних реформ. Цей факт має пріоритетне значення в контексті трансформаційних змін в Україні, соціальна ціна яких виявилася настільки великою, що перевищила адаптаційні можливості населення.

Чинна Конституція України (ст. 1) визначила нашу державу як демократичну, соціальну, правову, але ці конституційні положення в нашій державі втілюються не в повній мірі, а термін «соціальна держава» рідко вживається в державних документах, що свідчить про недооцінку важливості проблем, пов'язаних з формуванням такої держави.

Зараз в зарубіжних країнах прослідковується тенденція реформувати, модернізувати соціальну державу, пристосовувавши її до викликів сучасного світу і стрімкого технологічного інноваційного розвитку, набирає оборотів концепція створення «активної соціальної держави».

Я погоджуюсь з тими науковцями, які визначають соціальну державу як державу, що ставить перед собою такі завдання: досягнення загального добробуту суспільства шляхом надання мінімальної соціальної підтримки та створення

сприятливих умов для самостійного досягнення високого рівня добробуту самими громадянами; забезпечення стабільності в суспільстві; екологічної безпеки; така держава відповідає умовам: є правовою, володіє ґрунтовною законодавчою базою, має розвинене громадянське суспільство, поєднує ринкову економіку з державним регулюванням

«Європейська соціальна модель» – це популярне словосполучення використовується багатьма. Дехто бачить в ній основу майбутньої європейсь-

кої ідентичності. Відмінність соціальної політики промислово розвинутих країн полягає в тому, що вона направлена не просто на захист людини від соціальних ризиків (втрата доходу в зв'язку з хворобою, інвалідність та старість), а й на недопущення різкої матеріальної і соціальної нерівності, на забезпечення достатньо високого рівня соціальної підтримки і допомоги потребуючим верствам населення, на надання громадянам доступу до якісної охорони здоров'я і освіти.

Важливим питанням удосконалення соціальної функції української держави є підвищення її ефективності. Ідея модифікації соціальної функції не є виключною прерогативою сучасної України, це загальносвітова тенденція, зумовлена об'єктивно. Останнім часом практично у всіх сучасних державах досить істотно проявляється тенденція скорочення бюджетних витрат на соціальні потреби. Всі без винятку соціальні держави приступили до подібного роду модифікацій ще в 80-90-х рр. ХХ століття. Сьогодні і Україна змушена піти новим шляхом розвитку соціальної функції. І Президент України, і Кабінет Міністрів приділяють особливу увагу розвитку соціальної функції держави, але вона по необхідності здійснюється у рамках сучасних умов, даних об'єктивно.

Важливим завданням соціального розвитку проголошується інвестування в людський капітал, модернізацію соціального захисту.

Ідея соціальної держави (або держави благополуччя) давно і міцно вкоренилася, наприклад, у країнах Західної Європи. Для України побудова соціальної держави в нових для суспільства ринкових економічних умовах завдання складне, методика такого будівництва не напрацьована, в основному це шлях «спроб та помилок».

Завдання соціальної держави постійно ускладнюються. Зараз вони розповсюдилися вже на систему соціального забезпечення і соціального страхування, охорони здоров'я, сімейну та житлову політику, освіту.

Сучасна національна держава втратила свою конкурентоспроможність у світі викликів глобалізації. Саме тому досить актуальним сьогодні виступає пріоритет розвитку української держави в напрямку певної моделі держави добробуту, врахову-

ючи соціокультурний аспект розвитку української ментальності і сучасні процеси глобалізації, які змінюють уже існуючі форми і моделі соціальної держави. Суспільні умови посттоталітарної України не дають їй можливості запозичити конкретну модель соціальної держави.

Україна повинна знайти свою, особливу модель, з урахуванням власних національних, історичних, політичних, соціально-економічних, ментально-психологічних особливостей.

Українська держава як європейська країна орієнтована на побудову соціальної держави, держави добробуту, але, враховуючи, що вона отримала свій суверенітет нещодавно, неможливо пройти шлях, який пройшли розвинуті західноєвропейські держави добробуту. Україна перебуває на шляху до націєбудівництва, тобто для сучасної України формування національної ідентичності, нації – держави залишається досить актуальною проблемою і пріоритетом, на відміну від сучасних західноєвропейських країн, які досягли межі своїх можливостей у новому контексті, визначеному глобальним.

Передумовою виникнення соціальної, правової держави в Україні є трансформація українського суспільства із соціалістичного в демократичне, правове суспільство. Державна соціальна політика в Україні – це єдиний інструмент згладжування соціальних розбіжностей та конфліктів, інструмент забезпечення рівних можливостей громадян для реалізації особистих побажань громадян, їх потреб та інтересів.

В основі соціальної правової держави лежить основний принцип соціальної справедливості, який декларується або не декларується в Основному Законі держави. Звідси соціальна держава безпосередньо в Україні має

будуватися на основі принципів справедливості, законодавчого закріплення соціальної держави, принципу соціального зрівняння, принципу надання громадянину можливості самозабезпечення шляхом надання йому соціальної допомоги.

Соціальна функція соціальної правової держави в Україні реалізується шляхом використання інструментів соціальної політики і реформування неефективно діючих соціальних систем: пенсійної системи, системи забезпечення зайнятості населення і системи забезпечення гідних умов праці, системи забезпечення прав неповнолітніх в Україні.

На сучасному етапі розвитку української держави реалізація пріоритетних національних проєктів – це найбільш ефективний інструмент його соціально-правової політики, яка потребує не тільки відповідного законодавчого забезпечення, а й здійснення в повному обсязі усіх її компонентів.

**В ОЗНАЧЕНОМУ КОНТЕКСТІ
ЯКЕ ВАШЕ БАЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ
В ДІЯЛЬНОСТІ НОТАРІУСІВ
УКРАЇНИ?**

Український нотаріат завжди представляв в суспільстві один з важливих юридичних інститутів державної діяльності. Кожен громадянин хоча б один раз в житті звертався до нотаріуса, наприклад, за посвідченням довіреності або за заявою, за оформленням спадщини, в зв'язку з купівлею-продажем нерухомого майна або за нотаріальним посвідченням юридично значущих документів.

Сучасний період розвитку суспільних відносин та правової системи України характеризується реформуванням багатьох юридичних інститутів держави. Міняється нормативна база, міняються соціальні і політичні умови життєдіяльності суспільства. Ро-

звиток цих відносин не залишив осторонь і нотаріусів, не дивлячись на те, що цей правовий інститут держави є найбільш консервативним в порівнянні з іншими юридичними інститутами.

Конституція України гарантує захист прав та свобод людини; рівність прав та свобод незалежно від статі, раси, національності, мови, майнового та посадового положення, місця проживання, відношення до релігії тощо. Кожен має право мати майно у власності, користуватися та розпоряджатися ним. Кожен вправі захищати свої права, свободи та законні інтереси всіма способами, які не суперечать закону. Кожному гарантується право на отримання кваліфікованої юридичної допомоги.

Нотаріат покликаний забезпечити реалізацію вказаних конституційних прав громадян шляхом вчинення нотаріусами передбачених законодавчими актами дій від імені України. Завданням нотаріату є охорона власності прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, установ та організацій; зміцнення законності та правопорядку; попередження правопорушень шляхом своєчасного і відповідного до норм законодавства України посвідчення договорів, угод, оформлення спадкових прав, вчинення виконавчих написів та інших нотаріальних дій. Суть діяльності нотаріальних органів полягає, перш за все, в тому, щоб забезпечити реальність придбаних прав та їх закріплення у встановленій юридичній формі.

Нотаріуси здійснюють великий вплив на багато сторін господарської діяльності учасників економічних відносин, сприяють реалізації цивільних прав та попереджують їх можливе порушення.

Соціальні функції нотаріату визначають місце нотаріату в системі органів громадянської юрисдикції і правовій системі України. Задача нотаріату попере-

дити майбутній спір про право. Нотаріус при посвідченні нотаріальних дій встановлює особу і виявляє дійсні наміри особи. В обов'язок нотаріуса входить нагляд за законністю дій. Розвиток нотаріату дозволяє знизити тиск на судову систему. Нотаріальні документи мають особливу доказову силу, полегшують розгляд цивільно-правових спорів і процес доказування в суді.

Нотаріат, забезпечуючи законність та правомірність юридичних дій учасників, знижує рівень цивільних та кримінальних правопорушень. Наприклад, нотаріус гарантує законність завірених ним угод в сфері нерухомості і тим самим знижує кримінальний оборот майна, нерухомості.

Також нотаріат сприяє вирішенню державних задач. Так, нотаріуси привертають всіх зобов'язаних осіб до сплати податків. Також виконують функції юридичного обслуговування та надання юридичної допомоги.

? ЧИМ ОБУМОВЛЕНИЙ ВИБІР ВАШОЇ ПРОФЕСІЇ, І ЯКУ РОЛЬ ЦЕ ЗІГРАЛО В ВАШОМУ ЖИТТІ?

Я не можу сказати, що мріяла стати нотаріусом з дитинства, тому що в той час, коли ходила до школи, були тільки державні нотаріальні контори. Зі школи я мріяла стати юристом, спочатку слідчим, тоді суддею (деякий час я працювала в суді). Але доля звела мене з професією нотаріуса зразу після закінчення Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого в Харкові. По розподілу я потрапила працювати в Закарпатське обласне управління юстиції, де опікувалася проблемами нотаріату. Після прийняття Закону «Про нотаріат» в 1993 році, в 1994 році разом з першопрохідцями приватного нотаріату отримала свідоцтво про право на заняття нотаріальною

діяльністю. І з 1995 році почала працювати приватним нотаріусом, чим і займаюсь і досі. З того часу я ні на мить не пожалкувала про свій вибір. В уявленні багатьох нотаріус – це хтось на кшталт діловода, озброєного печаткою, який прикладає цю саму печатку до будь-якого паперу, пред'явленого клієнтом. Мені доводилося чути здивоване: «А що вона (нотаріус) робить, вона ж просто сидить!». В той же час громадяни держав, де давно існує система латинського нотаріату, з величезною повагою ставляться до професії нотаріуса. Нотаріус там – юрист найвищої кваліфікації і шанована суспільством людина. Історія склалася таким чином, що розвиток цивільних правовідносин, а з ними і розвиток нотаріату були відкинута далеко назад. Тому нотаріусам доводиться заново «вчитись» працювати, але вже на зовсім іншому якісному рівні... На жаль, часом доводиться стикатися з незрозумінням суті нотаріальної діяльності навіть у юристів інших спеціальностей.

Як людина, яка займається нотаріатом більше 25 років, можу сказати, що професійні та людські якості нотаріуса тісно переплітаються, часом їх складно розділити. Я думаю, мої колеги погодяться зі мною, що нотаріус – це не професія, це – спосіб життя.

З вузькопрофесійної точки зору, нотаріус – це юрист, який добре знає цивільне право, багато аспектів сімейного, цивільно-процесуального, податкового, фінансового, земельного, міжнародного права, про банківську діяльність, про зброю тощо. Крім того, нотаріус складає різного роду документи, веде архів, організовує роботу своєї контори. Помилки в роботі нотаріуса можуть мати для клієнта дуже негативні наслідки, тому в нотаріуса дуже велика відповідальність, яка змушує його вдосконалювати-

ся в професії. Нотаріально посвідчений документ має презумпцію законності та достовірності, і тому він повинен бути бездоганний. Нотаріус і чесність – синоніми. Нотаріус не приймає сторону того чи іншого клієнта. Він зобов'язаний дотримуватися балансу інтересів клієнтів і точного виконання вимог закону. Нотаріусу слід бути одночасно твердим і послідовним при дотриманні закону і в той же час гнучким, уміти знаходити законний шлях у нестандартній ситуації. Життя пропонує на розгляд зовсім неймовірні завдання. Мудрість судді теж необхідна нотаріусу. Часом тільки мудре і зважене поведження нотаріуса, його справедливості і грамотні поради допомагають клієнтам прийти до згоди і уникати судового спору.

Ця професія дала мені можливість спілкуватися з багатьма людьми, вчитися бути виваженою та толерантною, вчитися захищати інтереси своїх клієнтів, перейматися їхніми проблемами і радіти разом з ними їхніми радощами.

? НАЗВІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ У ПРОФЕСІЇ НОТАРІУСІВ СЬОГОДНІ.

Професія нотаріуса вже багато років є досить затребуваною, це та професія, про яку мріють багато студентів, які ще навчаються в юридичних вузах, це та професія, про яку мріють багато батьків або чоловіків для своїх дітей, дружин. Дуже тішить той факт, що наш український нотаріат має не тільки жіноче обличчя, також в цій професії є багато чоловіків. До речі, в Японії нотаріусом стають особи, які мають великий стаж роботи суддею, прокурором, рідше – адвокатом, життєвий досвід яких вже досить багатий. Типовим нотаріусом для Японії є чоловік у віці шістдесяти-сімдесяти років.

Що я можу сказати про переваги професії нотаріуса?

Перш за все, це та професія, яка дає тобі можливість приймати самостійно рішення. Ти самостійно плануєш свій час. Ця професія дає можливість бути обізнаному з багатьма галузями права, тому що нотаріус бере участь при розгляді різних питань – сімейних, банківських, господарських тощо. Сучасні реалії та розвиток новітніх технологій дало можливість нотаріусам освоїти новітні технології. Держава довірила нотаріату право реєструвати право власності, бізнес. На сьогодні розглядається питання надання нотаріату повноважень в сфері реєстрації шлюбів та автотранспорту. Це говорить про те, що нотаріальна спільнота зарекомендувала себе як команда професіоналів, яка може справитися з будь-яким завданням професійно та чітко.

Що стосується недоліків професії. Будучи вже більше 25 років нотаріусом, не можу сказати, що у нашій професії є якісь недоліки. Як я казала вже вище, нотаріат розвивається разом з країною, він живе тими ж самими проблемами, як і будь-які інші галузі суспільного життя.

Єдине, де я би бачила, в чому треба би було зробити реформування – це в сфері державного нотаріату.

На мій погляд, на теперішній час настала загальна проблема вирішити проблему державного нотаріату. В період децентралізації влади, було би доречно утримувати державні нотаріальні контори не за рахунок державного бюджету, а зробити муніципальний нотаріат та утримувати їх за кошти місцевих бюджетів.

Також доцільно було би в цілях захисту інтересів громадян регламентувати порядок роботи нотаріусів та прийому їх громадян, ввести колективне страхування ризику професійної діяльності нотаріусів Нотаріальною палатою України на принципах накопичувального страхування та обов'язкового страхування.

❓ ЯК І ЯКИМ ЧИНОМ ВИ ПІДВИЩУЄТЕ КВАЛІФІКАЦІЮ, І ЯКІ ДЛЯ ЦЬОГО Є МОЖЛИВОСТІ?

Підвищення кваліфікації є обов'язком нотаріуса, який закріплений в Законі України «Про нотаріат». Я, як і мої колеги, постійно підвищую кваліфікацію в Інституті права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України, також багато семінарів, круглих столів та конференцій проводяться Нотаріальною палатою України та Головним територіальним управлінням юстиції у місті Києві.

Особливо хочу відмітити ті семінари, які проводяться Інститутом підвищення кваліфікації та Головним територіальним управлінням юстиції. Семінари проводяться завжди на актуальні теми досвідченими професіоналами. Дуже часто проводяться онлайн-вебінари, які дозволяють отримувати знання дистанційно, під час яких кожен може брати участь в дискусії, а також мати матеріали конференції і завжди їх переглядати.

❓ ВАШІ ЗАХОПЛЕННЯ, ХОБІ У ВІЛЬНИЙ ЧАС.

На жаль, у мене не дуже багато є вільного часу, тому що, окрім ро-

боти нотаріусом, я працюю викладачем в Політико-правовому коледжі «Алско».

Як людина, яка виросла і багато часу провела в горах, я обожаю гори, і коли приїжджаю до батьків, завжди йду в гори милуватися Карпатами.

Також я люблю подорожувати як в Україні, так і за кордоном. Захоплююсь плаванням та зимовими видами спорту. Багато читаю.

❓ НЕ Є СЕКРЕТОМ, ЩО СЬОГОДНІ БАГАТО ЗМІН, РЕФОРМ В СУЧАСНОМУ ПРАВОВОМУ ЖИТТІ. ЩО ВИ ПОБАЖАЄТЕ НАШИМ ЧИТАЧАМ?

Читачам я хочу побажати наступне. Ми сьогодні живемо дуже в складний, але і цікавий час, в час побудови нової сучасної правової, соціальної держави. Це процес не є швидким, ми щасливі люди, що ми як професіонали можемо брати участь в формуванні нашої держави, можемо використовувати свої можливості, виголошувати ідеї, брати участь в формуванні суспільства і сучасного життя. Потрібно «не стояти» на місці, не боятися, не потрібно думати, що тепер хтось прийде і зробить нам європейську модель держави і ми будемо жити, як в Німеччині, або Швеції. Ні, наша держава зовсім інша, вона зі своєю історією, самобутністю, звичками, людьми. Ми з вами маємо розбудовувати нашу державу, взявши за основу загальні принципи добра, щастя, для того, щоб нашим дітям було комфортно жити в Україні. ■

ПРОФЕСІЯ НОТАРІУСА ДАЄ МОЖЛИВІСТЬ БУТИ ОБІЗНАНОМУ З БАГАТЬМА ГАЛУЗЯМИ ПРАВА, ТОМУ ЩО НОТАРІУС БЕРЕ УЧАСТЬ ПРИ РОЗГЛЯДІ РІЗНИХ ПИТАНЬ.